

UMYNDIGE PERSONERS FORMUE

Bent Iversen og
Jørgen Nørgaard

JURISTFORBUNDETS FORLAG

"Umyndige personers formue"
er sat med Times og trykt i
Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

Bindet er tilrettelagt
af Ib Jørgensen

Bogbinderarbejdet er udført af
Carl Nielsens Bogbinderi, Odense

ISBN 87-574-1140-9

Forord

Med nedsættelsen pr. 1. november 1976 af myndighedsalderen fra 20 til 18 år – og dermed ophævelsen af sondringen mellem personlig myndighed og formueretlig myndighed – er der sket så store ændringer i Myndighedsloven og Vægebekendtgørelsen, at en ny personretlig fremstilling er aktuel.

Bogen er nok tænkt som en lærebog, men der er medtaget fyldige henvisninger til såvel retspraksis, juridisk litteratur som administrativ praksis (indtil 1. april 1976), og fremstillingen skulle derfor også gerne kunne være til nytte for praktikere.

Kapitlerne 5–8 er skrevet af Bent Iversen; kapitlerne 1–4 og 9–10 af Jørgen Nørgaard.

Århus i marts 1977

Bent Iversen   Jørgen Nørgaard

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning – retsevne og handleevne	
1.	<i>Indledning</i> 15
2.	<i>Retsevne – Handleevne</i> 17
2.1.	<i>Retsevne</i> 17
2.2.	<i>Handleevne</i> 18
2.2.1.	<i>Retshandelsevne</i> 19
2.2.1.1.	<i>Retshandler inter vivos</i> 20
2.2.1.2.	<i>Proceshabilitet</i> 23
2.2.1.3.	<i>Retshandler mortis causa</i> 26
2.2.2.	<i>Retsbrudsevne</i> 27
2.2.3.	<i>Habilitet ved andre retsstiftende kendsgerninger</i> 27
2.2.4.	<i>Evne til at råde over egen person</i> 27
 Kapitel 2. De to grupper af umyndige – de mindreårige og de umyndiggjorte	
1.	<i>Mindreårige</i> 29
1.1.	<i>Den historiske udvikling</i> 29
1.2.	<i>Det internationalt-privatretlige problem</i> 31
2.	<i>Umyndiggørelse</i> 33
2.1.	<i>Betingelserne for umyndiggørelse</i> 34
2.1.1.	<i>Umyndiggørelse af den, der »på grund af sindssygdom, åndssvaghed eller anden sjælelig forstyrrelse er uskikket til at varetage sine anliggender«</i> 34
2.1.2.	<i>Umyndiggørelse af den, der »ved ødselhed eller anden uforsvarlig adfærd udsætter sin eller sin families velfærd for fare«</i> 35
2.1.3.	<i>Umyndiggørelse af den, som »på grund af drikfældighed eller lignende last er uskikket til at varetage sine anliggender«</i> 36
2.1.4.	<i>Umyndiggørelse af en person, som »på grund af legemlig mangel, sygdom eller anden skrøbelighed er mindre skikket til at varetage sine anliggender og selv ønsker at blive umyndiggjort«</i> 36
2.1.5.	<i>Videregående umyndiggørelse – Mdhl. §§ 38 og 46</i> 36
2.2.	<i>Hvem kan fremsætte begæringen om umyndiggørelse?</i> 37
2.3.	<i>En umyndiggørelsessags behandling</i> 38
2.3.1.	<i>Begæring om umyndiggørelse</i> 38
2.3.2.	<i>Retternes kompetence</i> 38

2.3.3.	Procesmåden	39
2.3.4.	Ophævelse af umyndiggørelse	39
2.4.	Tinglysning af umyndiggørelsen	40
2.5.	Alternativer til umyndiggørelse	43
3.	<i>Lavværgemål</i>	46
3.1.	Betingelser for anordning af lavværgemål	47
3.2.	Fremgangsmåden ved anordning af lavværgemål	47
3.3.	Tinglysning af rettens dekret om lavværgemål	47
3.4.	Bestyrelsen af lavværgedes formue	48
3.5.	Retsvirkningerne af lavværgemål	49

Kapitel 3. De umyndiges retlige stedfortrædere

1.	<i>Indledning</i>	51
2.	<i>Hvem er værge?</i>	52
2.1.	Født værge	52
2.1.1.	Mindreårigt ægtebarn	53
2.1.2.	Mindreårigt barn født uden for ægteskab	55
2.1.3.	Mindreårigt adoptivbarn	56
2.2.	Beskikket værge	56
2.3.	Testamentarisk værge	59
2.4.	Ad hoc værge for en umyndig	59
2.5.	Fratagelse af værgemål	60
2.6.	Den særlige regel i Retsvirkningslovens § 52	61
3.	<i>Værgens beføjelser og pligter</i>	62
3.1.	Indledning – hvilke aktiver bestyrer værgen?	62
3.2.	Værge råder ikke suverænt over de midler, han bestyrer	65
3.2.1.	Rede penge	67
3.2.2.	Værdipapirer	69
3.2.3.	Fast ejendom	69
3.2.3.1.	Erhvervelse mod fuldt vederlag	72
3.2.3.2.	Erhvervelse ved gave, eventuelt i forening med delvist vederlag	72
3.2.4.	Løsøre	72
3.2.5.	Gældsstiftelse	73
3.2.6.	Gaver fra den umyndige	75
3.2.7.	Gaver til den umyndige	76
3.2.8.	Hvad er retsvirkningen af, at værge overskrider sin kompetence?	76
3.2.8.1.	Medkontrahenten er klar over, at værge handler som værge	77
	A. Overskridelse af værgens almindelige kompetence	77
	B. Overskridelse af værgens specielle kompetence	77
3.2.8.2.	Medkontrahenten er ikke klar over, at værge handler som værge	78
3.2.9.	Værgens regnskabspligt	80

4.	<i>Overformyndigeribestyrelse af umyndiges midler</i>	81
4.1.	Hvilke midler – tilhørende umyndige – bestyres i overformyndieret?	82
4.1.1.	Midler under 2.000 kr.	83
4.1.2.	Gaver	83
4.1.3.	Arv	83
4.2.	Hvorledes bestyres den umyndiges midler i overformyndieret?	84
4.3.	Frigivelse af den umyndiges midler i overformyndieret	85
5.	<i>Anbringelse af umyndiges midler</i>	87

Kapitel 4. Umyndiges kautionsforpligtelser m. v.

– MdhL. § 48

1.	<i>Indledning – begrundelse for reglen i MdhL. § 48</i>	90
2.	<i>§ 48's forbud vedrører ikke blot tredjemands gældsforpligtelser</i>	91
3.	<i>Ansaret for tredjemands forpligtelse påtaget som et naturligt led i en retshandel, hvis hovedformål er et andet – modifikationer til MdhL. § 48</i>	91
3.1.	Vedgåelse af ansaret for en arveladers gæld	92
3.2.	Den umyndiges indtræden i et selskab, hvor deltagerne hæfter solidarisk	93
3.3.	Det solidariske ansvar for låntagere i realkreditinstitutter	95
3.4.	Skadesløs transport på fordringer – endossement af vekslere og checks	95
3.5.	En umyndiggjort udøver næringsvirksomhed på egen hånd	96
4.	<i>Dispositioner, som foregiver at forfølge et andet hovedformål, men som reelt er kaution eller sikkerhedsstillelse for tredjemand</i>	97

Kapitel 5. Ugyldeghedsvirkningen – MdhL. § 34

1.	<i>Indledning</i>	98
2.	<i>Nærmere om MdhL. § 34</i>	99
2.1.	Udtrykket »formue« i § 34	99
2.2.	Ugyldeghedsvirkningen	100

Kapitel 6. Aftaler som en umyndig gyldigt kan indgå på egen hånd

1.	<i>Aftaler om tjeneste eller andet personligt arbejde – MdhL. § 35</i>	103
1.1.	Myndighedslovens § 35, stk. 1	104
1.2.	Myndighedslovens § 35, stk. 2	108
1.3.	Umyndiggjortes adgang til at indgå arbejdskontrakter, MdhL. § 38	111
2.	<i>Selverhvervsreglen – MdhL. § 39</i>	112
2.1.	Mindreårige	113
2.1.1.	Midlerne skal være »erhvervet ved egen virksomhed«	114

2.1.2.	Den mindreåriges adgang til at »råde over« midlerne	116
2.1.3.	»... ikke adgang til at påtage sig gældsforpligtelser«	119
2.2.	Umyndiggjorte	126
2.3.	Fratagelse af rådigheden	127
2.3.1.	Fratagelsesmuligheden over for mindreårige, der ikke har indgået ægteskab	128
2.3.2.	Mindreårige, der har indgået ægteskab, og umyndiggjorte	129
3.	Gaver m. v. til egen rådighed	130
4.	Særlig tilladelse til at udøve næring	132
5.	Øvrige tilfælde	134
5.1.	Den umyndige som fuldmægtig i egne anliggender	135
5.2.	Pengereglen	136
5.3.	Den umyndiges dispositioner over værdipapirer af særlig beskaffenhed	140
5.3.1.	Gældsbrevsloven	140
5.3.2.	Check- og Veksellovene	142
5.4.	Efterfølgende godkendelse – tilfælde af „ratihabition“	144
5.4.1.	Den myndigblevne parts godkendelse af den ugyldige aftale	144
5.4.2.	Værgens godkendelse af den ugyldige aftale	145

Kapitel 7. Tilbageførelsen fra ugyldig kontrakt – Mdhl. § 43

1.	Indledning	147
2.	Mdhl. § 43	148
2.1.	Medkontrahenten i god tro	148
2.2.	Medkontrahenten i ond tro	152
2.2.1.	Aftaler der berører den umyndiges formue	153
2.2.2.	Aftaler om personligt arbejde	154
2.3.	Særligt om umyndiggjorte	156
2.4.	Bevisbyrdespørgsmål	157

Kapitel 8. Tilbagelevering og erstatning – Mdhl. § 44 (og Mdhl. § 65)

1.	Indledning	158
2.	Tilbagelevering af modtagne ydelser	159
3.	Pligten til at svare erstatning, når tilbagelevering ikke kan ske	161
3.1.	Medkontrahentens erstatningspligt	162
3.2.	Den umyndiges erstatningsansvar	163
3.2.1.	§ 44, stk. 1, 2. pkt. – erstatning efter „nyttensynspunktet“	164
3.2.2.	Videregående ansvarsregler – Mdhl. § 44, stk. 2	170
3.2.2.1.	Erstatning efter „billighed“ – Mdhl. § 44, stk. 2, 1. pkt.	170

3.2.2.2.	Erstatning på grund af »strafbart forhold« – Mdhl. § 44, stk. 2, 2. pkt.	174
3.3.	Analog anvendelse af § 44	175
4.	Særlige tilfældegrupper	175
4.1.	Medkontrahentens eventuelle yderligere forpligtelser og krav	176
4.2.	Den umyndiges eventuelle yderligere forpligtelser og krav	176
4.3.	Kravenes gennemførelse	177
5.	Særregler for visse særlige kontraktstyper	178
5.1.	Aftaler, der ikke hjemler forbrug	178
5.2.	Særligt om afbetalingskontrakter	179
6.	Processuelle spørgsmål	182
7.	Aftaler indgået af personer, der har manglet evnen til at handle fornuftig-mæssigt – Mdhl. § 65	183
7.1.	Indledning	183
7.1.1.	Hvilken personkreds er omfattet af § 65?	184
7.1.2.	Inhabilitetstilstanden	187
7.2.	Retsvirkningerne af, at en aftale er omfattet af Mdhl. § 65	192
7.2.1.	Aftalens ugyldighed	192
7.2.2.	Medkontrahentens tilbageførelsen fra aftalen	193
7.2.3.	Parternes tilbageleverings- og erstatningsforpligtelse	193

Kapitel 9. Børns erstatningsansvar

1.	Indledning	195
2.	§ 63, 1. led	198
2.1.	Trafikskader	199
2.2.	Legeskader	200
2.2.1.	Almindelig leg	200
2.2.2.	Farlig leg	200
2.2.3.	Almindelig leg/farlig leg	201
2.2.4.	Skade på udenforstående tredjemænd	202
2.3.	Ildspåsettelse	203
2.4.	Pilfingerskader	204
2.5.	Ansvarsforsikringens rolle i relation til § 63, 1. led	204
2.6.	Hvor små børn kan man pålægge erstatningsansvar?	206
3.	§ 63, 2. led	208
3.1.	»Manglende udvikling hos barnet«	209
3.2.	»Handlingens beskaffenhed«	209
3.3.	»Omstændighederne i øvrigt...«	210
3.3.1.	Det skadevoldende barn er dækket af en ansvarsforsikring	210
3.3.2.	Det skadevoldende barn er ikke dækket af en ansvarsforsikring	210
4.	Barnet i den skadelidtes rolle – egen skyld	212

4.1.	Analog anvendelse af § 63, 1. led	213
4.2.	Analog anvendelse af § 63, 2. led	214
5.	Ansvar for forældre og andre, der har tilsyn med børn	216
5.1.	Ansvar over for tredjemand	218
5.2.	Ansvar over for barnet selv	220
6.	Retsstillingen, når et barn som »den sikrede« selv fremkalder forsikringsbegivenheden	222

Kapitel 10. Erstatningsansvar for personer, som på grund af sindssygdom, åndssvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstand har manglet evnen til at handle fornuftsmæssigt

1.	Myndighedslovens § 64, stk. 1	223
1.1.	Myndighedslovens § 64, stk. 1, 1. led	224
1.2.	Myndighedslovens § 64, stk. 1, 2. led	224
1.3.	Den sindssyge m.v. i den skadelidtes rolle – egen skyld	225
2.	Myndighedslovens § 64, stk. 2	226
3.	Reglen i forsikringsaftalelovens § 19	227

Fortegnelse over anvendte forkortelser 229

Rettelsesblad 231

Stikordsregister 232

Lovregister 238

Domsregister 242

KAPITEL 1

Indledning – retsevne og handleevne

Litteratur: Borum: "Personretten", 3. udg. s. 11–14 og s. 26–37

1. Indledning

Mennesker, som er økonomisk nødstedte, beskyttes gennem den sociale lovgivning, men svaghed kan bero på andet end manglende økonomisk formåen. En vis modenhed, balance og intellektuel udrustning er nødvendig for selv at kunne forpligte sig ved retlige dispositioner, og loven må derfor værne de personer, der ikke besidder disse egenskaber i fornødent omfang. De mangfoldige lovbestemmelser, f.eks. i Lejeloven eller Funktionærloven, der erklærer aftaler af et bestemt indhold for ugyldige, beskytter naturligvis også – man kan næsten sige i første række – de pågældende personer, og det samme gør bestemmelserne i Aftl.'s kapitel III om løfters ugyldighed på grund af tvang, svig m.v., men disse regler er ikke et *fyldestgørende værn*. Manglen på modenhed, balance og intellektuel udrustning er aktuel ved enhver disposition, mens de omtalte regler enten er afgrænsede til bestemte situationer, eller – som f.eks. Aftl. §§ 33 og 36 – er formuleret i elastiske vendinger, som gør det enkelte tilfælde til en „sag“. Man kan ikke få skarpe, *altdækkende regler* – allerede fordi mangel på modenhed, balance og intellektuel udrustning ikke er et skarpt kriterium – men man kan skabe klarhed på *afgrænsede områder*, og det er netop, hvad man har gjort med love nr. 554 af 16. november 1976 om umyndighed og værgemål (Myndighedsloven, *Mdhl.*). Ifølge denne lovs § 34 kan personer, der er under 18 år, eller som er umyndiggjort, ikke selv råde over deres formue eller forpligte sig ved retshandler. Hvis en 16-årig har aftalt med en 20-årig at købe den 20-åriges knallert, behøver man ikke at diskutere, om køberen er

se anmeldelse

U77/422